

A Nagy Izumi-kamu és a kortárs könyvkultúra – recenzió

The Big Izumi-Scam and the Contemporary Book Culture – Review

Z. Karvalics László¹ 

¹ Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete (FTI)
laszlo.karvalics@iask.hu

Beérkezett: 2026. 07. 31. / Elfogadva: 2026. 08. 04. / Publikálva: 2026. 09. 24.

Taiki Raito Pym (2026) *Cundoku. A könyvgyűjtés japán művészete*, Budapest, Európa Könyvkiadó, ISBN: 9786151062609

A könyv barátai mindig kellemes és otthonos érzéssel készülődnek az ismerkedésre a könyvkultúra ritkábban tárgyalt kisvilágaival – ezúttal az el nem olvasott könyvekről szóló könyvtől remélve inspirációt és új ismereteket.

A kezdés ígéretes. Önmagában is érdekes történet az, hogy miképp született meg a Meidzsi-korszak Japánjában az otthonok feltöltésének szokása biztonságot sugárzó, a múlthoz kapcsolható könyvekkel, legalább kismértékben ellensúlyozva a gyors társadalmi és kulturális változásokat. Felébreszti és fenntartja az érdeklődést, amikor felvillannak a világ legfurcsább könyvesboltjainak portréi. Kifejezetten inspiráló végiggondolni a japán álnevet választó olasz szerzőcsapattal együtt, hogy a pusztá belelapozgatás, a tartalomjegyzék átböngészése, a címre pillantás, az időnkénti kézbevétele, a más könyvekkel való lehetséges kapcsolati utak villanásszerű bejárása mennyi szórványinformációt képes termelni az el nem olvasott könyvekről is.

Ezzel azonban a meglepetéseknek és a kihívásoknak nagyjából vége is. Kevesebb izgalmat hordoznak a már innen-onnan jól ismert tárgykörök: a bibliofília és a bibliománia közti különbség kivesézgetése, vagy annak a gyakran hivatkozott üdvös hatásnak a felemlítése, hogy mennyire jó, ha valaki könyvek között nő fel. Ám ezek legalább helyénvaló ismeretdarabkák. De nem volt az eredeti kiadásnak szerkesztője, aki szóvá tette volna, hogy sok-sok oldalt töltenek meg unalmas miniportrék a különböző, épp teret vesztő hagyományos könyvesbolt-típusokról, miközben az olvasók már egyre nagyobb számban rendelnek online?

Akár a cundoku követője valaki, akár csak némi tapasztalattal rendelkezik a könyvgyűjtés és -olvasás világában, egyre többször kezd rázni a fejét, amikor üres, de nagy elokvenciával előadott banalitásokba szalad bele. Remek és innovatív tanácsot kap például a regénytartalom elfelejtése ellen: olvassa el többször a könyvet, és beszélgesse róla másokkal. De ha biztosra akar menni, készítsen olvasás közben jegyzeteket (!). S mindezt teljesen komolyan elővezetve, akár csak az ügyetlen és létszerűtlen rendezési tanácsokat, hosszú oldalakon keresztül. Ki rak úgy rendet a könyvei között, amikor kezd elfogyni a hely, hogy valamennyi polcra valamennyi könyvet lerakja a padlóra, hogy aztán elkezdje újra feltölteni őket, immár más módon? Ennél számtalan, sokkal praktikusabb stratégia létezik. És vajon hol hemzsegnek azok a bizarr ízlésű könyvtulajdonosok, akik a konyhába a sárga színű könyveket helyezik el, mert oda illenek a színpszichológia alapján – a szakácskönyvek helyett? Létezik olyan épeszű könyvbarát, aki azért vesz meg egy könyvet, mert a szerzők neve szerint sorba rendezett könyvfolyamából hiányzik még egy vezetőknév kezdőbetűje?

Kinek a fejében motoszkál több száz könyv, amelyről lemarad, amikor épp elmerül egyben? Mit kezd a „listák elleni lázadás-sal” az, aki soha nem listák alapján vásárol könyvet? Ki készít új listát „listán kívüli” könyvekről? Ki támaszt ki billegő képernyőket és könyhasztalt (!) könyvvel? Melyik felnőtt vesz meg azért könyvet, mert „*ebben még színezni is lehet*”?

Mindez nem vezethető vissza másra, mint a görcsös igyekezetre, hogy a néhány bekezdésnyi szöveget érdemlő cundoku-témát könyvvé lehessen tágítani. A szisztematikusként tűnő módon egymásra hordott ostobaságokon kívül a szerzőknek két eszközük van ehhez: az újra és újra nekilendülő pszichologizálás és a terjedelem trükkös megnövelése.

Amikor ilyen mondatokat olvasunk, még rendben valónak érezzük a lírai tónust: „*Ha könyvekkel vesszük körül magunkat, ugyanazt élhetjük át, mint amikor a csillagos égre tekintve: tágasnak és lehetőségekkel telinek érezhetjük a világot.*” De aztán egyre

több ilyen minietűdbe botlunk: „*Végigfuttatni a tekintetünket néhány élénk borítójú, provokatív című könyvön, ugyanazt a mosolyt csalja az arcunkra, mint amikor átnézünk egy dobozt, amibe azokat a fiatalori ruháinkat, feliratos pólóinkat pakoltuk, amikkel kinyilvánítottuk, hogy készek vagyunk szembeszállni a világgal.*” Nemcsak az furcsállja mindezt, aki még nem mosolygott provokatív címen vagy soha nem akart szembeszállni a világgal, hanem az is, aki épp azt a kérdést teszi fel magának, hogy mitől is volna automatikus a szégyen és büntudat érzése az el nem olvasott könyvekkel kapcsolatban, aminek a szerzők egy egész fejezetet szentelnek. És ők egyetlen fajta nem olvasott könyvet ismernek, amelyhez számtalanszor térnek vissza, egyre szájbarágósabban: azt, amely mögött egy különleges érték, a magasabb rendű tudás vonzásának és elérhetőségének csábítása áll, a fenntartott tudásvágy és kíváncsiság állandó adrenalinlöketével, megbékélve a tudattal, hogy nem tudunk minden könyvet elolvasni. (Nota bene: nem is akartunk soha.) A valóság ezzel szemben az, hogy ezernyi földhözragadtabb oka is van annak, hogy miért állnak olvasatlan könyvek a polcainkon, mint ahogy annak is, hogy miért kerültek oda. Ettől persze még minden olvasatlan könyv tulajdonosára igaz az ajánlás az első oldalon, hogy a könyvekhez hasonlóan „otthonosabbá teszik számunkra a világot”.

Akik azonban otthonosabbá teszik számunkra a világot, akiknek a polcán sok el nem olvasott könyv van, és akik boldog örömmel olvasnak a kortárs könyvkultúra árnyékvilágának izgalmas részleteiről, azok nem fognak tollat ragadni, hogy ötleteket írjanak az üres vonalakra, hogyan teremtenének új rendetlenséget a könyvespolcukon, vagy nem fognak a több százból kiválasztott hat nem olvasott könyvről kétoldalas űrlapot kitölteni, hogy a könyv „fő gondolatának” néhány soros összefoglalása után azzal zárják a házi feladatot, hogy kinek ajánlanák az adott olvasmányt és miért.

Valami miatt a szerzők úgy vélték, hogy a gondolatok hiányát vagy a téma szűkösségét jótékonyan ellensúlyozhatja, ha a könyvnek „foglalkoztató” jelleget adnak. A 210 oldalból 61-et változtatatosan érdektelen feladatok, ötletgyűjtésre, kivonatolásra buzdító oldalak teszik ki, munkafüzetekre emlékeztető vonalazással. Olyasmivel, amit még a legjobb idegállapotban lévő olvasó is sikoltva átlapoz. Akárcsak a szellemesnek szánt, de didaktikusra és gyorsan elszürkülőre formált kis életképecskék, amelyek egy Izumi nevű fantomhős személyes terébe helyezik azt a problémát a fejezetek elején, amit aztán tárgyalni fognak később. Elnagyolt és ócska illusztrációcskák helyett mennyire szívesen találkoztunk volna vérbeli japán cundoku-hősökkel készült riportokkal, megismerve sokféleségüket, a világhoz és saját könyvtárukhoz való viszonyukat, gondolataikat, véleményüket, dilemmáikat, nehézségeiket. (Ha már japán művészetként tekintünk a cundokura, a könyv alcímébe is kiemelve.)

Ám Izumi majd húsz oldalához képest is kiugróan sok a könyvben a fejezetek közti üres (vagy egy rajzocskával díszített) oldalak száma: harminc. Ismételjük meg: minden egyes kinyomtatott könyvben harminc üres oldal kapott helyet. A 221 oldalas, keménytáblás, nagyon szép, nagyon hívogató, takaros könyvnek így kis híján a fele (!) töltelék. És ez annál fájdalmasabb, minél inkább dicsérni kell magát a nyomdaterméket.

Az Európa Kiadó megadta a módját: igényes a külcsín, eltalált a tipográfia, látványos az éldekoráció. A pirosra színezett metszés geometrikus vonalhálója erősen rímel a borítón lévővel. Barna Margit fordítása remek. Bármely polcnak díszére válik.

Egy ilyen felfogású recenzió végén szükségszerűen fel kell tenni a kérdést, hogy nem valamilyen, a valóságtól elrugaszkodott akadémiai szigor miatt kaptak-e a szerzők szekundát. Létezik-e olyan nézőpont, ahonnan megengedőbbek, horribile dictu akár lelkesebbek is lehetnének?

Talán. Ha nem épp egy aktuális nagy megrázkódtatásokon menne át épp a könyvszakma. Ha nem vásárolnák éppen fel a régi könyveket milliószám a technológiai óriásvállalatok, hogy aztán szkennelés után megsemmisítsék őket. Ha nem lepnék el éppen a webet imposztorok mesterséges intelligencia segítségével összefércelt minősíthetetlenül silány álkiadványai, ha nem riogatnának szalagcímek azzal, hogy „*prémium terméké válhat az ember által írt könyv*”. Mivel azonban a fentiek miatt bizony komoly tétje van most minden könyves megszólalásnak, nem lehetünk elnézőek.

A habkönnyű, mű-anekdotázgató, blogdarabkákból szalajtott tartalom mögül kilóg a lóláb: egyetlen célt szolgál a könyv. Vegyük meg minél többet, Magyarországon például egy forint híján 6 ezres áron. *Nem* a könyvgyűjtés japán művészetét mutatja be, hanem azt ürügyül használja, hogy gazdasági elvárásoknak feleljen meg. És ebben sikeres: közel húsz kiadása van már, az angol és a spanyol fordítást szorosan követte a magyar.

Nem lehet hibáztatni a kiadót: meg kell élnie, bevételt kell termelnie. Ahogy egy kiváló gazdasági szakember mondta egyszer egy könyvszakmai egyetemi kurzus meghívott vendégeként: „*könyvet bárki tud csinálni, akár szépet és jót is. Eladni, na az a művészet*”. Somfordáljunk el csendben a kérdéssel: mindenáron? Mennyi felelősségdarabka esik a kiadói választásokra a könyvkultúra alakításában, amikor a kapacitásaikat bestsellerlistákhoz igazítják, a belbeccsel nem törődve?